

ÖREBRO UNIVERSITET

Grundlärarprogrammet, inriktning 4-6

Engelska

Självständigt arbete i Engelska, 15 hp

Vårterminen 2018

Engelskans intåg i skolan -

Fritidsengelskan i skolundervisningen

Latifa Akbari

Handledare: Anna Linzie

Abstract

The purpose of this research survey is to investigate how the extramural English that primary-school pupils, grades 4-6, devote their leisure time to - playing games, listening to music, surfing the web and watching TV – may affect their performance of English in school. The study also investigates research about the teachers' role in the pupils' development of English proficiency. The research that I review in this essay shows that extramural English has positive effects on the pupils' learning in school. The results also show that it is important for teachers to base their teaching on the pupils' prior knowledge of, and interest in, English. In this way, teachers can help increase the pupils' motivation to learn more English. How teachers encourage pupils to learn is also examined, to a limited extent, in this study, particularly how they make pupils take responsibility for their own language learning.

Keywords: Extramural English, language awareness, motivation, teaching competence

Innehållsförteckning

1. Introduktion.....	3
2. Bakgrund	4
2.1 Syfte.....	4
2.2 Frågeställningar.....	4
2.3 Metod och genomförande.....	4
2.3.1. Litteratursökning	4
2.4. Definition av begrepp.....	6
3. Forskningsöversikt	8
3.1 Fritidsengelskans betydelse.....	8
3.2. Fritidsengelska i skolan.....	10
3. 3. Lärarens utmaningar	11
3.4. Lärarens yrkesskicklighet	14
3.5. lärarrollen och elevers medvetenhet.....	15
4. Diskussion och Slutsatser	17
4.1 Resultat	Error! Bookmark not defined.
5. Referenslista	19

1. Introduktion

I dag är engelska ett världsspråk, då en stor del av världens befolkning använder engelska språket antingen som modersmål eller som andraspråk. Engelskan används alltså som kommunikationsredskap och undervisningsspråk runt hela världen. Eftersom engelska fungerar som ett modernt språk i dagens skola och har en så dominerande ställning i hela det internationella samhället, används det allt mer som ett andraspråk (Gun Lundberg 2007). Maria Lim Falk (2008) lyfter fram att engelska är väldigt utbrett i dagens samhälle och att elever har stor användning av språket dagligen, genom spel, datorer och internet, med mycket mera. Under min VFU (verksamhetsförlagd utbildning) såg jag emellertid hur en del elever hade svårt att våga tala engelska på lektionerna i engelska. Jag blev inspirerad att undersöka hur man som lärare kan hjälpa dessa elever att inspireras och motiveras att våga tala engelska i skolan.

Pia Sundqvist (2010) förklarar att trots att de flesta elever har alltmer kontakt med engelska språket utanför skolan (extramural engelska), finns fortfarande en brist hos dem när det gäller att våga tala engelska på lektionerna. Författaren belyser vidare att eleverna ibland tappar motivation för engelska i skolan (skolengelska). Extramural engelska kallas även för fritidsengelska, och det handlar om att elever har kontakt med olika aktiviteter utanför skolan där de använder engelska på olika sätt. Begreppet fritidsengelska kommer att användas i denna uppsats. En förutsättning för min undersökning är att, såsom Alastair Henry, Pia Sundqvist & Helena Korp (2014) hävdar, att mötet med fritidsengelskan medför positiva effekter för lärandet i engelska i skolan.

Alastair, Sundqvist & Korp visar vidare att fritidsengelskan som elever idag sysslar med är en viktig faktor i språkinläring och en möjlig väg till studieframgång för vilken elev som helst (2014). Frågan är då hur den engelska som eleverna lär sig på fritiden kan tas tillvara i skolundervisningen. För lärarens roll är viktig; som Maria Estling Vannestål & Gun Lundberg (2010) betonar spelar lärare en central roll för elevers språkutveckling i skolan. Läraren ansvarar till exempel för att skapa en trygg, stimulerande och aktiverande språkmiljö för elever genom att erbjuda många möjligheter till språkanvändning i klassrummet. I denna uppsats kommer jag att undersöka forskning som handlar om fritidsengelskans betydelse för skolengelskan, speciellt när det gäller elevernas motivation och självsäkerhet, samt forskning om hur lärare använder fritidsengelskan i dagens engelskundervisning.

2. Bakgrund

I detta avsnitt belyses först forskningsöversiktens syfte (2.1) och sedan frågeställningen (2.2). Därefter presenteras material och metod och hur jag har gått tillväga för att samla in material för min forskningsöversikt inom ämnet fritidsengelskan och engelska i skolan (2.3). Slutligen definieras centrala begrepp som förekommer i flera studier (2.4).

2.1 Syfte

Forskningsöversikten har som syfte att sammanställa forskning som undersöker hur lärare använder elevers fritidsengelska i skolundervisningen för att främja deras motivation att lära sig engelska i skolan. Syftet är vidare att med hjälp av forskningsrön kring lärande undersöka hur lärare kan arbeta för att skapa en medvetenhet hos elever om deras eget lärande av engelska språket. I studien undersöks även fritidsengelskans betydelse för en individualiserad undervisning i skolan. Lärares roll i relation till elevers språkutveckling kommer också att undersökas ur olika forskningsperspektiv.

2.2 Frågeställningar

Följande tvåfrågor är utgångspunkter för forskningsöversikten:

- Hur använder lärare elevers fritidsengelska till skolundervisning, för att främja elevers motivation i årskurs 4-6?
- Hur kan lärare främja elevers medvetenhet om det egna lärandet i ämnet engelska i skolan, med anknytning till fritidsengelskan?
- Vad betyder fritidsengelskan för individualiserad undervisning i skolan?

2.3 Metod och genomförande

2.3.1. Litteratursökning

Uppsatsen är en forskningsöversikt. För att finna svar på frågeställningarna har jag genomfört en litteratursökning via universitetets bibliotek. Jag sökte i olika biblioteksdata-baser samt ämnesguider i pedagogik och lärarutbildning.

Jag sökte efter relevant litteratur inom området med hjälp av olika kombinationer av sökord, det vill säga *Fritidsengelskan*, *Språkinläring i engelska*, *Engelska på fritiden och i skolan*, och *Teaching English as a second language*. Jag fick fram ett antal träffar på boktitlar på både engelska och svenska. Många av boktitlarna var inte relevanta för mitt område. Sedan började jag leta efter viktiga rubriker som handlade om engelska språket i skolan, engelska utanför skolan, ”fritidsengelskan” och elevers lärande i engelskan.

Följande svenska läromedel ingår i översikten: Bo Lundahls introduktion till didaktiken, *Engelska språkdidaktik*(2012), Rigmor Erikssons och Jörgen Tholins *Engelska för livet* (2009) och Maria Estling Vanneståls läromedel, *Lära engelska på internet* (2009). Jag har också tagit hänsyn till Maria Estling Vanneståls och Gun Lundbergs *Engelska för yngre åldrar* (2010).

Vid sökningar efter vetenskapliga artiklar inom området har jag använt mig av i första hand databaserna ERIC, Educational Resources Information Center, men även Libris, med hjälp av samma sökord som ovan. Databasen ERIC har inte gett resultat på sökningar med de sökorden men däremot fick jag 49 träffar vid första sökningen i Libris, och 15 vid artikelsök. Där hittade jag forskaren Pia Sundqvist, den främsta svenska forskaren inom fritidsengelskan, som disputerat i fältet och skrivit ett flertal artiklar och rapporter i forskningsfältet.

Följande artiklar jag granskat till denna uppsats: Pia Sundqvists, ”Extramural engelska”, där hon introducerar forskningsområdet av central betydelse för min översikt (2010) och Henry Alastairs, Pia Sundqvists och Helena Korps, ”Elevers möten med engelska i och utanför skolan.” De argumenterar för en ökad användning av fritidsengelskan i skolan (2014). Jan Svartviks ”Språket i framtiden” (2001) och Pia Sundqvists och Liss Kerstin, Sylvéns ”Fritidsspråk i femman, framtidens studenter formas” betonar båda betydelsen av att se framåt mot engelskans roll i samhället och att skolan bör förbereda eleverna för den (2011). Pia Sundqvists och Christina, Olin-Shellers ”Engelska på fritiden och engelska i skolan: en omöjlig ekvation?” behandlar problem med att utnyttja fritidsengelskan i skolan (2015).

Mumtaz Ahmeds, Maria Aftabs och Humaira Yaqoobs ”Students motivation toward English Language Learning at Undergraduate Level” förklarar att motivation är centralt för att lära sig andraspråk (2015). Följande avhandling ingår i studien: Gun Lundbergs licentiavhandling, *Teachers in Action* visar lärarens roll är viktigt för att förbättra språkinläring hos elever (2007). Maria Lim Falks doktorsavhandling, *Svenska i engelskspråkig skolmiljö* behandlar en aktiv/främjande lärandemiljö för språkträning, (2008). Åsa Bergmans avhandling *Växa upp*

med musik fokuserar på musikens roll i fritidsengelskan, att se musiken som verktyg kan på ett enklare sätt bjuda in elever att själva väljer att ta till sig nya ord och begrepp (2009). En rapport från Skolinspektionen (2010) beskriver upplägget av engelskundervisningen och elevers språkutveckling i dagens skola. Jag har även använt kursplanen i engelska för grundskolan som ingår i Lgr 11 (Skolverket 2011).

2.4. Definition av begrepp

I detta avsnitt beskriver jag de centrala begrepp som jag kommer att använda i denna uppsats.

Begreppet *fritidsengelskan* innebär att elever lär sig engelska utanför klassrummets väggar på sin fritid. Det innebär att elever frivilligt dagligen på sin fritid sysselsätter sig med olika typer av aktiviteter på engelska, exempelvis tittar på film, spelar spel, chattar, bloggar, lyssnar på musik m.m. Tidigare forskning har visat att när elever väljer dessa fritidsaktiviteter är det ofta inte på grund av att de vill lära sig engelska utan för att de har ett intresse som de vill ägna sig åt på sin fritid (Sundqvist och Sylvén 2011). Sundqvist (2010) tillsammans med ett flertal andra språkforskare beskriver att fritidsengelskan med andra ord handlar om ett informellt lärande som elever ägnar sig åt på fritiden, vilket har en inverkan på lärandet av engelska språket i skolan.

Medvetenhet används ofta som begrepp inom språkforskning. Relaterade begrepp är *metakognition* eller *learning to learn*. I denna uppsats kommer begreppet, medvetenhet att användas istället för *metakognition*, eftersom det inte finns en tydlig definition av *metakognition*. Begreppet *medvetenhet* innebär att elever bli medvetna om sitt lärande och sin utveckling i skolan. Det innebär att elever får möjligheter att fundera över sitt eget lärande, vilket får dem att inse att inlärningsansvaret ligger på dem (Lundahl 2012). Rigmor Eriksson och Jörgen Tholin (2009) anser att när man är medveten om någonting, innebär det att man har erfarenheter samt att man har skaffat sig kunskap om ett visst område. Som lärare behöver man tänka på att ju mera man gör eleverna medvetna om deras lärande, desto mer lär de sig. Detta innebär att när elever funderar och reflekterar över vad de har för olika mål i skolan, hur de ska lära sig och varför, blir inläringen mer effektiv. När elever blir medvetna om sådana frågor kan de själva påverka sin språkinläring, och det kan de ha nytta av även i andra ämnen i skolan (Eriksson & Tholin 2009).

Begreppet *kommunikation*, som också ofta förekommer i källorna till denna studie, definieras som ett socialt och kulturellt beteende som förekommer i en rad olika former. *Kommunikation* består av överföring av information mellan sändare och mottagare. Det innebär att genom kommunikation kan människor förmedla kunskap och därmed utbyta tankar och idéer för att skapa en förståelse (Lundahl 2012). Kommunikation spelar mycket stor roll i vårt liv, ersätt Mumtaz Ahmed, Maria Aftab och Humaira Yaqoob (2015) och språket är viktigt för kommunikation. Idag lär man sig engelska eftersom det är ett internationellt språk som hjälper oss att kommunicera med vår omgivning. Maria Estling Vannestål (2009) definierar *nätbaserad kommunikation*, där nätverk av datorer används som verktyg för kommunikation. Nätbaserad kommunikation delas i *asynkron* och *synkron* kommunikation. *Asynkron* kommunikation innebär att man skriver meddelande till mottagare och mottagaren svarar. *Synkron* kommunikation sker när man chattar med varandra samtidigt. Författaren menar vidare att det är viktig för en lärare att skapa bästa möjliga förutsättningar för att kommunikation ska fungera. Detta stämmer väl överens med Lundahls poäng att kommunikation avgör hur man uppfattar kunskap och lär sig (2012).

Ahmed, Aftab och Yaqoob definierar också begreppet *motivation* som är avgörande när man ska lära sig någonting eftersom motivation strävar mot ett personligt mål. Författarna förklarar att begreppet *motivation* kan klassificeras som *intrinsic* eller *extrinsic*, vilket i sin tur beskriver individens beteende. *Intrinsic* betyder att motivation kan vara en egen drivkraft som baserar på vårt intresse för lust att lära. *Extrinsic* står för yttre motivation, det vill säga att göra något för någontings skull, till exempel att plugga för betygen (2015).

Engelskan är ju inte bara, och kanske inte i första hand, ett skolämne utan ett språk som används som kommunikationsredskap mellan olika språkgrupper i dagens globaliserade värld. Engelska har växt fram som ett globalt kontaktspråk som många människor kan använda för att kommunicera med sin omvärld (Eriksson & Tholin 2009). Jan Svartvik (2001) förklarar hur engelska används i olika länder. *Inre kretsens länder*, det vill säga länder som Australien, Nya Zeeland, Irland, Kanada, Storbritannien och USA, där engelska används som modersmål (förstaspråk). De länder som tillhör i *Yttre kretsens länder* är Indien, Kenya, Malaysia, Pakistan, Singapore i Asien och Sydafrika, där engelska fungerar som andraspråk. Lundahl (2012) betonar att de nordiska länderna bland Sverige, där engelskan är på väg att bli som andraspråk. *Växande kretsens länder* är de länder där engelskan fortfarande fungerar som främmande språk, till exempel Tyskland, Nederländerna, Japan, Kina och de Östasiatiska

länderna. Men i dessa länder är engelska ändå viktigt för undervisning, industri, teknik, vetenskap, forskning och turism. Eftersom engelskan är ett dominant språk i dagens samhälle enligt författaren har språket en stor betydelse för lärandet i skolan. Den positiva inställning som vissa elever har till engelskan beror till stor del på deras goda engelskkunskaper som de utvecklar och har nytta av utanför skolan, d.v.s. genom fritidsaktiviteter.

Kursplanen i engelska för grundskolan (Skolverket 2011) lyfter fram att ”undervisning i engelska ska bidra till att elever ska få förutsättningar att lära sig att använda olika hjälpmedel och material som passar henne eller honom bäst. Genom undervisning ska elevers intresse för språket stimuleras för att de ska kunna förstå och bli förstådda” (Lgr 11, s. 34). Det innebär att undervisning ska utgå ifrån elevers intresse och erfarenheter om inläringen, för att få dem att tro på det de lärt sig på fritiden och har betydelse för engelskan i skolan.

3. Forskningsöversikt

Här presenteras forskning inom området som är relevant för mina frågeställningar.

3.1 Fritidsengelskans betydelse

Pia Sundqvist (2010) redovisar i flera internationella artiklar och rapporter att extramural engelska d.v.s. fritidsengelskan har positiva effekter för elevers språkutveckling i engelska. Det har visat sig att elever i stor utsträckning lär sig engelska på sin fritid genom olika fritidsaktiviteter, till exempel genom dataspel, musik, tv och övriga digitala aktiviteter.

Pia Sundqvist & Liss Kerstin Sylvén beskriver i artikeln ”Fritidsspråk i femman – framtidens studenter formas” (2011) att ett fåtal fritidsaktiviteter är särskilt betydelsefulla när man vill lära sig engelska. Dataspelande är en av de fritidsaktiviteterna som kan hänga ihop med hur man lär sig språket. Det är aktivt snarare än passivt, och elever får öva på målspråket i situationer där de aktivt deltar som spelare. Genom interaktion utvecklas de språkliga färdigheterna hos eleverna. Sådana fritidsaktiviteter ökar motivationen hos spelaren (inlärare) vilket är betydelsefullt för språkutvecklingen eftersom, enligt författarna, ”ökad motivation är avgörande för en lyckad språkinläring” (2011, s. 88).

Bergman, visar i sin doktorsavhandling *Ungdomars musikanvändande i skolan och på fritiden* (2009) att musik är en stor del av elevers fritidsaktiviteter, vilket i sin tur kan motivera elevers språkinläring kring engelska i skolan. Att lyssna på och utöva musik fyller funktioner i elevers vardagsliv, inte minst genom att skapa identitet och utvecklar självförståelse. Bergman visar vidare att barn/elever som ägnar en stor del av sin fritid åt musik, agerar under engelsklektioner med större självsäkerhet, vilket hjälper dem till fortsatt lärande och gör lärandet av engelska i skolan intressant. Detta gör att eleverna även får bättre förutsättningar att nå målen som kursplanen i engelska formulerar (2009). Att använda musik som hjälpmedel i sin undervisning, vilket Bergman betonar, ”kan på ett enklare sätt bjuda in eleven att själva via olika aktiva val försöka hitta sin egen lust att ta till sig nya ord och begrepp” (2009, s. 25-26). Detta kan så småningom, enligt Bergman, leda till att eleverna själva börja bli delaktiga i att skapa sig ett rikt och kreativt språk. Elever kan också träna på olika förmågor genom att lyssna på musik tillsammans, vilket i sig är avgörande för språkträning. Till exempel man kan välja en sång som har blivit en favorit hos många elever och att börja engelsklektionen med t.ex. ”Baby” en sång av Justin Bieber Lyrics på YouTube: ”You know you love me, I know you care, just shout when ever and i would be there” är en givande aspekt för språkträning.

I *Lära engelska på internet* (2009) visar Estling Vannestål att användning av datorer i undervisningen har flera fördelar för språkutveckling. Lärare kan använda sig av datorn för att bl.a. skapa variation i sin undervisning genom att hitta material, metoder och aktiviteter som passar till olika elevers förutsättningar och intressen. En annan fördel är att eftersom en del elever utövar en stor del av sina fritidsaktiviteter framför datorn kan undervisningen i större utsträckning utgå ifrån elevers fritidsaktiviteter, för att finna lust hos elever att lära sig engelska i skolan. Kursplanen i engelska för grundskolan (Skolverket 2011) lyfter fram att ”undervisning i engelska ska bidra till att elever ska få förutsättningar att lära sig att använda olika hjälpmedel och material som passar henne eller honom bäst. Genom undervisning ska elevers intresse för språket stimuleras för att de ska kunna förstå och bli förstådda” (Lgr 11, s. 34). Det innebär att undervisning ska utgå ifrån elevers intresse och erfarenheter om inläringen, för att få dem att tro på det delärt sig på fritiden och har betydelse för engelskan i skolan.

Aktiv användning av engelskan utanför klassrummets väggar är något som Sundqvist skriver om i artikeln ”Extramural engelska – en möjlig väg till studieframgång”(2010). Genom att ägna sin tid åt att spela tv/dataspel, surfa på internet och kommentera på bloggar producerar

eleverna *output* (skriftligt och muntligt). Detta påverkar elevers muntliga färdigheter och vokabulär i högre grad jämfört med att titta på film och lyssna på musik, där lärandet i högre grad sker genom *input*. Forskaren betonar också att hur mycket språkutveckling som sker genom den här typen av aktiviteter till stor del beror på hur många timmar per vecka elever ägnar sig åt fritidsengelskan. Flera studier behandlar också motivation till lärandet. Estling Vannestål (2009) betonar att ”eftersom den tekniska utvecklingen går så hastigt framåt måste lärare följa med i undervisningen och rusta elever för framtiden” (s. 16-17). Estling Vannestål beskriver vidare att en av fördelarna med att använda datorn i skolundervisning är att det skapar mer *motivation* i klassrummet. Detta kan i sin tur leda till bättre förutsättningar för lärande i skolan (2009).

3.2. Fritidsengelska i skolan

Varför fritidsengelskan i skolundervisning? Jo, fritidsengelskan bör bjudas in i klassrummet eftersom elevers språkutveckling i engelska utanför skolans väggar även påverkar skolengelskan positivt. Det har framkommit i Lundahls undersökning, ”Engelska i åtta europeiska länder”, att utanför skolans väggar upplever elever att de lär sig mer engelska än i skolan (2012, s. 37). Elevers lärande på fritiden är ett informellt lärande som sker automatiskt. Som nämntes tidigare innebär att elever genom fritidsengelskan kommunicerar, då de skapar sociala kontakter med sin omgivning. Där sker det informella lärandet som ofta är omedvetet dvs. *implicit*. På samma sätt sker lärandet av engelska utanför skolans väggar, när elever behöver använda engelska genom att spela spel, surfa på internet och vara aktiva på övriga digitala medier.

Precis som Lundahl visar i sin introduktion till språkdidaktik (2012) betonar Lim Falk att språket i skolan skiljer sig från samtalsspråk på flera sätt. Falk menar att skolspråket står i nära relation till lärandet, är mer kontextoberoende och tankemässigt krävande än det informella samtalsspråket som elever lär sig i vardaglig diskurs genom sina fritidsaktiviteter. Lärare behöver därför förhålla sig till och att använda sig av elevers talspråk i skolundervisningen. Begreppet *sprintundervisning* använder Lim Falk, vilket innebär att en främjande lärandemiljö för elevernas språkutveckling i engelskan (2008). I sprintundervisning ska ges möjligheter till elever att tala mera engelska på lektionerna genom flera muntliga övningar. Elevers ämneskunskaper påverkas när undervisning bedrivs på engelska. Det finns

en skillnad mellan vardaglig språkkompetens, det vill säga samtalsspråk och skolrelaterat språk. Skolspråk är ett skriftspråkrelaterat språkbruk, vilket betyder att det är formellt mer invecklat samt specialiserat (2008).

Ett sätt som Lim Falk (2008) poängterar är att lärare kan använda sig av autentiska material och kommunikationsmedier, såsom dataspel, bloggar, YouTube- videor, film, aktuell litteratur, etc. I nästa steg kan lärare utforma uppgifter och aktiviteter utifrån elevers förkunskaper, erfarenheter och intressen som elever har med sig från sin fritid. I ett tredje steg kan lärare även utforma klassrumsaktiviteter där elevers kreativitet i olika former sätts igång. På så sätt får elever möjligheter att utveckla sin språkliga självkänsla. Detta är viktigt eftersom elever även ska utveckla förmågan att tänka och resonera på ett allt abstraktare sätt som bygger på skolspråk (Lundahl 2012).

För att lärare på ett effektivt sätt ska kunna använda sig av fritidsengelskan som en resurs i sitt klassrum behöver hen alltså överföra elevers erfarenheter av fritidsengelskan till skolengelskan, såsom även Alastair, Sundqvist & Korp visar(2014). Författarna menar att man ska kombinera dessa två ”kulturer”, d. v. s fritidsengelskan och skolengelskan, lika naturligt i klassrummet som utanför skolan. Eftersom eleverna själva upplever att deras lärande av engelska utanför skolan har positiv påverkan. Eleverna tror själva att deras engelska utvecklas bäst när de lyssnar på musik, surfar på internet och spelar spel/TV, osv.

3. 3. Lärarens utmaningar

Pia Sundqvist och Christina Olin- Schellers ”Engelska på fritiden och engelska i skolan: en omöjlig ekvation?” (2015) handlar om utmaningar som finns för lärarna i klassrummet på grund av elevers lärande utanför skolan, d.v.s. fritidsengelskan. Till exempel, som nämnts, tidigare, upplever eleverna själva att deras lärande av engelska på fritiden är mer autentiskt, vilket dock kan ha en negativ påverkan på deras lärande i skolan. Detta kan nämligen, enligt Alastair, Sundqvist och Korp, leda till att eleverna inte lägger ner särskilt mycket tid eller engagemang på skolengelskan (2014). Sundqvist & Olin- Scheller föreslår vidare i sin artikel att trots att de flesta elever har alltmer kontakt med engelska språket utanför skolan, vågar de ändå inte alltid att tala engelska på lektionerna i engelskan.

Lundahl redogör för flera utmaningar som lärarna har i sitt uppdrag, i sin introduktion till forskningsområdet, *Engelsk Språkdidaktik*. De utmaningarna beror delvis enligt, Lundahl, på

de krav som ställs på lärarna att motivera eleverna att våga använda den engelska de redan kan i skolengelskan. I sin undervisning i engelska ska lärare, för det första, försöka se till att samtalen sker på engelska och, för det andra till stor del lämnas över till eleverna så de får träna på att våga tala engelska (2012).

Lundahl beskriver också likheter och skillnader mellan fritidens *informella* lärande och skolans *formella* lärande, som båda bidrar till språkutveckling, men på olika sätt. Det *informella* lärandet innebär att lärandet sker automatiskt och ofta omedvetet, eller *implicit*, utan att det upplevs som lärande, det vill säga att man lär sig språket genom fritidsaktiviteter, genom sociala sammanhang och via kommunikation och samspel med sin omgivning. Det *formella* lärandet i skolan är däremot enligt Lundahl obligatoriskt och sker inom ramen för skolans samhällsuppdrag. Det betyder att detta lärande är *explicit* och utgår från de förutsättningarna som finns i skolan. Det *formella* lärandet sker genom undervisning och beror på hur lärarna lägger upp undervisningen för att främja elevernas lärande (2012). Lundahl beskriver avgörande skillnader mellan fritidens lärande och skolans lärande på följande sätt:

- Fritidens lärande utgörs till stor del av talspråk medan skolans lärande bygger på skriftspråklighet.
- Fritidens lärande är konkret medan skolans lärande är abstrakt och tekniskt.
- Fritidens lärande förekommer i olika former medan skolans lärande indelas i olika ämnen (Lundahl 2012, s. 38).

Sundqvist och Olin- Scheller (2015) belyser också i sin artikel att elever ofta delar engelska upp språket i skolengelskan och fritidengelskan.

De beskriver en modell vid namn *Bridging Activities*. Denna modell utformades för lärarna för att de i sin undervisning ska kunna ta vara på elevernas fritidengelska, det vill säga deras intresse och förkunskaper från fritidsaktiviteter, med tanke på att öka elevers motivation till lärande av engelska i skolan. Sundqvist och Olin- Scheller beskriver vidare att tanken med denna typ av överbryggande aktiviteter är att eleverna ska uppleva undervisningen som mer relevant och att använda engelskan de kan från sin fritid (2015). Det innebär att lärare har ansvar när det gäller att utforma undervisningen. En fördel med denna modell som Sundqvist och Olin- Scheller lyfter fram är att lärare kan lägga upp sin undervisning utifrån elevers erfarenheter, d.v.s. deras egenvalda fritidsaktiviteter. Detta är ”en utmaning som bör prioriteras av engelsklärare”, med tanke på hur viktigt och betydelsefullt det är för

språkutvecklingen att öka elevers motivation och engagemang för skolengelskan (2015, s. 60).

Fokus på motivation återkommer hos andra forskare också. Ahmed, Aftab och Yaqoob förklarar (2009) att motivation är mycket viktigt speciellt för engelskspråkig inläring. Författarna skriver: ”utan ordentlig motivation kan inte språk läras” (s. 231). Det betyder att lärare bör skapa en lärandemiljö i klassrummet som gör att elever motiveras och engageras i lärandet av ett nytt språk. Till exempel en lärandemiljö, där eleverna ska känna sig trygga när de använder sig av ett nytt språk; eleverna ska våga tala engelskan de har lärt sig på sin fritid.

I sin licentiavhandling, *Teachers in Action* (2007) visar Lundbergs att lärares kompetens har en avgörande roll för skapandet av en god lärandemiljö för elevers lärande och språkutveckling. Lundberg visar exempelvis att en god lärandemiljö innebär att lärare ska skapa en trygghet hos eleverna genom att sätta dem att jobba i liten grupp så att elever ska komma till tals. Istället för att eleverna ska tala engelska inför hela klassen får de tala med sin kamrat. Då kan de utveckla sin förmåga att utan rädsla göra sig förstådda med språkliga medel, som de gör på sin fritid. Det finns vissa elever som inte vågar tala ett främmande språk d.v.s. engelska för hela klassen. Det är enligt Lundberg viktigt för lärare att ha kompetens och förmåga att tillvarata elevers fritidsengelska i sin undervisning, och att det inkluderar alla elever (2007).

Det finns flera forskare som betonar att en del elever inte tycker att engelskundervisning i skolan är motiverande och intressant. I sitt läromedel *Engelska för yngre åldrar* (2010) lyfter Estling Vannestål och Lundberg fram att det krävs en ökad delaktighet i planering, genomförande och utvärdering av undervisningen för att eleverna uppleva språkundervisningen som relevant. Det innebär att en ökad elevdelaktighet, där kontinuerligt diskussioner om innehåll och metoder diskuteras, bidrar till elevinflytande över det egna lärandet. Elevinflytande innebär också möjligheten för elever att ta ett personligt ansvar för det egna lärandet, vilket i sig är avgörande för deras språkutveckling (Estling Vannestål och Lundberg 2010).

I sin studie berör Alastair, Sundqvist och Korp också att en del elever ofta inte vill engagera sig i lärandet av engelska i skolan. Författarna beskriver att barnen idag ”istället för att endast vara konsumenter av engelskspråkig populärkultur är dagens tonåringar även producenter av populärkultur”(s. 22). Alastair, Sundqvist och Korp menar att om elever lär sig engelskan

främst genom konsumtion av engelskspråkig populär kultur och deltagande i fritidsaktiviteter som kräver kunskaper i engelskan kan motivation för skolengelskan påverkas negativt.

3.4. Lärarens yrkesskicklighet

I forskningen framkommer det ofta att lärares roll i relation till elevers lärande av engelska är den avgörande faktorn i skolan. Jämfört med tidigare kan lärare idag inte längre vara enbart ämnesexperter utan måste se bredare på sin undervisning (Lundberg 2007). Lundberg menar att idag gäller det inte enbart att undervisning ska utgå ifrån engelska som ämne, utan som vi sett tidigare att undervisning ska även utformas utifrån elevers intresse och erfarenheter för att elevernas intresse ska kunna fångas. Lim Falk (2008) beskriver att i ett lärandeperspektiv är undervisningssituationen mycket viktig för elevers språkutveckling. Det krävs av lärare att anpassa språket eftersituation, av betydelse också för val av material och metod som ju ska gynna språkutveckling i skolan.

Nu för tiden ställs lärare alltså inför högre krav och måste uppvisa god språklig kompetens, och djupare förståelse för hur en lärare kan tillvarata elevers fritidsaktiviteter i skolundervisningen såsom Sundqvist & Olin- Schller visar i sin probleminventering (2015). Det framkommer även i Eriksson och Tholins studie av ”nätverksinläring” att lärares kompetens och yrkesskicklighet är de viktigaste egenskaperna när det gäller att skapa en trygg och god lärandemiljö för att främja elevers självförtroende och engagemang i sitt lärande och sin språkutveckling. Detta innebär att lärare ska skapa inläringstillfällen och en stimulerande och aktiverande språkmiljö för att eleverna ska inspireras till att själva söka kunskap. Eriksson och Tholin belyser att lärare och deras undervisning är den avgörande faktorn för elevers språkliga självförtroende och kompetens (2015).

Elever lär sig också mycket genom att lyssna på sin lärare, som Lundberg visar att i sin licentiavhandling (2007). Det ställs krav på lärares förmåga att använda språket på ett naturligt sätt i klassrummet och att fungera som språklig förebild. Dessutom bör läraren inför elever visa engagemang och glädje i arbetet, ”Ju, roligare eleven tror att läraren tycker att det är att undervisa i engelska, desto roligare tycker eleven själv att det är med engelskan i skolan” (s. 31). Lundberg betonar vidare “det kommer att göra hela skillnaden i världen om lärarna känner sig säkra på vad han/hon gör i klassrummet” (2007, s. 31-32). Det betyder att

lärare ska vara motiverade för sitt uppdrag för att skapa en utvecklande inlärningsmiljö där elever känna sig bekväma.

Eriksson & Tholin (2009) berör också i *Engelska för livet* precis som Lundberg (2007) att lärarens roll är avgörande för elevers språkinläring i engelska. De anser att det är viktigt för en lärare att väcka elevers intresse för medvetenhet om språket, det vill säga varför man ska kunna engelska, vad man ska använda sin engelska till, och hur man lär sig. Det innebär att lärare ska tydliggöra sådana frågor för eleverna så att de själva ska kunna påverka sin språkinläring. En fördel med ökad språklig medvetenhet handlar med andra ord, enligt Eriksson och Tholin, om *metakognition* som innebär att elever ska få möjligheter att bli medvetna om och själva styra sitt eget lärande. Författarna beskriver vidare att metakognitiv kunskap används för att elever ska utveckla sin förmåga genom att de får fundera över sitt eget lärande, vad de har lärt sig av olika aktiviteter, vilka aktiviteter som var bra och mindre bra. På det viset kan lärandet bidra till att elever kan förhålla sig kritiskt, samt kan ta ställning till vad som är relevant att använda sin fritidsengelska i skolan.

3.5. Lärarrollen och elevers medvetenhet

Som vi sett har lärare idag den största och den viktigaste rollen i skolan för elevers språkutveckling. Men lärarens roll inte är oproblematisk när det gäller att ta hänsyn till elevers vilja att lära sig engelska i skolan. En anledning är att elever upplever att engelskan de lär sig på sin fritid är enklare och mer relevant än engelskan i skolan. Detta gör att elever inte alltid gärna vill engagera sig i skolundervisningen i engelskan (Alastair, Sundqvist och Korp 2014). Det betyder att för att tillvarata fritidsengelskan i skolundervisning behöver en lärare på ett medvetet och planerat sätt anpassa sin undervisning efter elevers förkunskaper och intresse (Lgr 11).

Att vara välplanerad som Lundberg betonar är en del av lärarens uppdrag. Lundberg menar att när läraren planerar sin undervisning ska han/hon ta hänsyn till elevers fritidsaktiviteter genom att berätta syftet med undervisningen. Lärarens eget arbete underlättas om eleverna är medvetna om planeringen, vilket i sin tur skapar en överblick över lärandet hos eleverna dessutom gynnas lärandet hos elever. När läraren exempelvis tar hänsyn till elevers fritidsintresse med hjälp av text, bild eller musik, börjar eleverna så småningom, enligt

Lundberg, diskutera vad de lär sig i olika aktiviteter (2007). Detta är ett steg mot ökad medvetenhet.

När elever ska jobba utifrån sitt eget intresse med en uppgift blir det mer naturligt/enklare för dem att tänka på vad de kommer att lära sig av den aktiviteten och hur (Eriksson & Tholin 2009). Att öka *medvetenheten* hos eleverna om hur de ska lära sig språket är, enligt Eriksson & Tholin ett av de viktigaste målen för språkinlärning i skolan. Då är det viktigt för lärare att ”dels hjälpa elever att tänka strategiskt för att de ska ta ett större personligt ansvar för sin språkinlärning, dels hjälpa dem att utveckla sin metakognitiva förmåga genom att de får fundera över olika övningar och identifiera vad de lärde sig av olika aktiviteter” (s. 14-15).

Ett ämne som kommit fram i forskningsöversikten är nära relaterat till användningen av fritidsengelskan i skolundervisningen är individualiserad undervisning. Forskningsöversikten visar att det inte är så lätt för en lärare att uppfylla alla de utmaningar och krav som de har i sitt uppdrag för elevers språkutveckling i engelskan. För att bemöta dessa utmaningar designade Sundqvist & Olin- Scheller (2015) en modell som nämns tidigare under namnet *Bridging Activities*, som nämnts ovan. De rekommenderar lärare att utgå från elevers erfarenheter och förkunskaper i sin undervisning, vilket är en yrkesmässig utmaning som bör prioriteras av engelsklärare.

Aktiviteterna som beskrivs i modellen innebär en stor utmaning för lärare att bygga undervisningen på elevers egenvalda fritidsintressen, med utgångspunkt i en likvärdig utbildning för alla elever i skolan. Det står ju i kursplanen för grundskolan (Skolverket 2011) att ”en likvärdig utbildning inte innebär att undervisningen ska utformas lika för alla utan hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov” (s. 8). För att skapa en likvärdig utbildning för alla elever måste lärare därför anpassa sin undervisning efter elevers behov, förkunskaper och intresse. Att anpassa undervisningen efter elevernas behov och intresse innebär, anser jag, att lärare bör erbjuda eleverna att jobba i liten grupp, så att eleverna så småningom vågar tala engelskan med sin kamrat, får träna på språket, och får hjälp av varandra. Grupparbete är i sig en givande aspekt tycker jag som kan hjälpa elever att komma igång med sina studier genom att lyssna på varandras tal och uttal.

Lundahl (2012) betonar också att skolans mål ska vara likvärdiga för alla elever, men att undervisning ska varieras av lärare för att finna elevernas intressen och dra nytta av dessa i undervisningen. Lundahl menar att det är viktigt för lärare att variera uppgifter och övningar

efter elevernas fritidsintresse. Lärare bör använda sig av engelska i både muntliga och skriftliga uppgifter i sin undervisning för att göra en variation för eleverna att komma igång med engelska språket i skolan.

Den nämns även i Skolinspektionens rapport att ”alla barn och elever har olika sätt och olika lätt att lära sig, men också olika motiv när de lär andraspråk” (2010, s. 13). Det betyder att eftersom alla individer har olika fritidsintressen och samtidigt lär sig på sitt sätt är det viktigt för en lärare att variera sin undervisning med utgångspunkt i elevers fritidsengelska och kombinera denna på ett genomtänkt sätt med skolengelskan. Det är nödvändigt enligt rapporten att variera sin undervisning, det vill säga att anpassa undervisningsmaterial och skapa utmanade uppgifter för eleverna för att fånga deras intresse och stimulera deras lust att lära. Det står också i rapporten från Skolinspektion att ”alla individer har olika lärostilar och det som passar den ena kanske inte passar den andra” (2010, s. 14). Därför behöver lärare anpassa uppgifter och material efter elevers behov och intresse för att främja fortsatt lärande och utveckling.

Estling Vannestål (2009) poängterar också att lärares arbetssätt och arbetsformer kring hur material, hjälpmedel och aktiviteter kan användas i språkundervisning har stor betydelse. Datorn är ett av de hjälpmedel som lärare kan använda sig av i sin språkundervisning för att anpassa undervisningen efter elevers kunskapsnivåer. En av fördel med datorn anser författaren är att lärare med dess hjälp kan skapa förutsättningar för elever som behöver extra stöd på ett enkelt sätt. Lärare kan med hjälp av datorn använda sig av material och aktiviteter som kan utmana en del elever som redan lärt sig mycket engelska på fritiden, för att de inte ska riskera att tappa intresset för skolengelska p.g.a. för lite stimulans. När det gäller elever som behöver extra anpassning snarare än extra utmaning kan lärare hitta material, aktiviteter och arbetsformer för dem utifrån deras kunskapsnivåer. Till exempel texter med enklare språk, hjälpmedel för läs- och skrivsvårigheter, bilder, färger m.m.

4. Diskussion och Slutsatser

Som jag har sett väljer elever i dag att lära sig engelska på sin fritid, tack vare fritidsintresse eller val av fritidssysselsättning. Eftersom resultat som har visat sig i forskningsöversikten att det informella lärandet som elever ägnar sin tid åt på sin fritid är positivt för skolarbetet och

en framgångsfaktor för eleverna. Sundqvist & Sylvén (2011) betonar att lärandet av engelska i stor utsträckning sker på fritiden. Författarna lyfter fram många internationella som visar att faktum att fritidengelskan påverkar elevernas positivt.

Sundqvist och Olin- Scheller hävdar samtidigt att läraren och dennes undervisning har stor betydelse för elevens motivation i skolan. För att språkinläring ska lyckas i klassrummet behöver lärare enligt dem skapa inspiration och motivera eleverna. Det ställs det krav på lärare idag att ha den språkliga förmåga och pedagogiska kompetens som krävs för att kunna bedriva undervisningen utifrån elevers fritidsintresse. Syftet med undervisning som inkluderar aspekter av fritidengelska när att elever ska uppleva undervisningen som mer relevant och därmed öka deras engagemang i samt motivation till skolengelskan (Sundqvist och Olin-Scheller 2015).

För att tillvarata fritidengelskans talspråk i skolundervisning, som Lim Falk (2008) lyfter fram, kan lärare tala mer engelska på lektionerna. Detta för att ”skapa en lärandemiljö för eleverna att våga tala engelska, vilket i sin tur ökar elevers språkfärdigheter”(Eriksson & Tholin 2009, s. 9). Om lärare som bedriver språkundervisning lägger sin kraft på muntlig kommunikation på engelska i klassrummet får elever möjlighet att hänga med och förstå innebörden (Sundqvist 2010). I engelskundervisningen enligt Lundahl (2012), bör lärare i första hand tala mer engelska på lektionerna, då får eleverna träna på genom att lyssna till uttal får de förstår undervisningsinnehållet bättre. Naturligtvis översätter de ord och uttryck då och då, men det viktigaste är att eleverna får höra så mycket engelska som möjligt, för att de ska få känslan av att ha lärt sig engelska i skolan.

Min egen begränsade erfarenhet från min VFU, har bekräftar detta: jag har aldrig sett att engelsklärarna under min VFU-period talat engelska med sina elever under engelsklektionen. Lundberg (2007) betonar också att lärare bör använda engelska språket på ett naturligt sätt i klassrummet. Det betyder att lärare ska tala engelska när hen undervisar på engelska samt lärare ska visa engagemang i sitt arbete, eftersom lärare, som nämns tidigare, fungerar som en språklig förebild.

Lundahl (2012) föreslår också att ”lärarens talade engelska fyller viktiga funktioner” (s. 129). Lundahl menar att engelsklektioner ska planeras på så visa tt en stor del av tiden ägnas åt samtal i par eller grupp så att alla elever ska få möjlighet att komma till tals. När läraren bara talar engelska under engelsklektionen ger det eleverna den bästa grunden för deras

språkutveckling. Det betyder att för att få elever att lära sig tala ett andraspråk behöver de träna på att tala, och i relation till fritidsengelskan handlar det om att våga använda det språk de har lärt sig på sin fritid i skolan. Här det är också viktigt för lärare att få elever att förstå att det är naturligt att man säger fel när man försöker uttrycka sig på ett nytt språk (Eriksson & Tholin 2009). Författarna menar att lärare ska skapa en trygghet och lärandemiljö för att eleverna ska våga säga fel när de vill tala engelska under engelsklektioner.

Jag har alltså funnit i denna forskningsöversikt att allting hänger på lärarens roll, och det viktigaste i lärarens roll i först hand är att lärare själv ska tala engelska i undervisningen, för att träna elever i det engelska språket. Det står ju även i läroplanen att lärarna ska använda sig av engelska i klassrummet för att få elever att motiveras till ett kontinuerligt lärande inom engelska språket. Avslutningsvis vill jag tillägga att lärare bär det största och viktigaste uppdraget/ansvaret när det gäller upplägget av undervisning, så att eleverna känner sig bekväma när de försöker att våga visa sin förkunskap och förmågor för att träna/använda sin fritidsengelska i skolundervisning. Lärares yrkeskompetens är alltså av görande när det gäller språkutveckling hos eleverna när de vill lära sig ett nytt språk i skolan, vilket inkluderar deras förmåga att anknyta till elevernas förkunskaper, att öka deras motivation och medvetenhet.

5. Referenslista

- Ahmed, M. Aftab, M & Yaqoob, H (2015). *Students Motivation toward English language learning at undergraduate level. Advances in Language and literary studies*, 6 (3), 230-238. Hämtad från: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1128235.pdf>
- Alastair H, Sundqvist, P & Korp, H (2014). *Elevers möten med engelska i och utanför skolan. Upprop till deltagande i forsknings projektet: Bridging the Gap. LMS: Lingua:4*, s. 22-26. Tillgänglig: http://www.spraklararna.se/wp-content/uploads/2014/12/Lingua_1404_BridgingTheGap.pdf
- Bergman, Å. (2009). *Växa upp med musik: ungdomars musikanvändande i skolan och på fritiden*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet, 2009. Göteborg. Hämtad från: https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/20314/1/gupea_2077_20314_1.pdf
- Eriksson, R. & Tholin, J (1997). *Engelska för livet: Lärares och elevers medvetenhet om språkinläring: en nätverksprodukt*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Estling, V, M (2009). *Lära engelska på internet*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur
- Estling V, M & Lundberg, G (red.) (2010). *Engelska för yngre åldrar*. Lund: Studentlitteratur
- Lim F, M (2008). *Svenska i engelskspråkig skolmiljö: ämnesrelaterat språkbruk i två gymnasieklaser*. Diss. Stockholm: Stockholms universitet, 2008. Stockholm: Tillgänglig: <http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:199897/FULLTEXT01.pdf>
- Lundahl, B (2012). *Engelsk språkdidaktik: texter, kommunikation, språkutveckling*. Lund: Studentlitteratur.
- Lundberg, G (2007). *Teachers in Action. Att förändra och utveckla undervisning och lärande i engelska i de tidigare skolåren*: Umeå universitet. Tillgänglig: <http://umu.diva-portal.org/smash/get/diva2:441903/FULLTEXT01.pdf>
- Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*. Stockholm: Skolverket. Tillgänglig: http://natprov.edu.uu.se/digitalAssets/173/c_173998-1_3-k_lgr11.pdf
- Skolinspektion. (2010). *Undervisningen i engelska i grundskolan*. Stockholm: Skolinspektionen. Hämtad 2018-04-28, från: <https://www.skolinspektionen.se/globalassets/publikationssok/granskningsrapporter/kvalitetsgranskningar/2010/engelska/kvalgr-enggr-slutrapport.pdf>
- Svartvik, J (2001). *Språket i framtiden*. I Skolverket *Språkboken. En antologi om språkundervisning och språkinläring* (s. 26–37). Stockholm: Skolverket.
- Sundqvist, P & Olin-Scheller, C (2015). *Engelska på fritiden och engelska i skolan: en omöjlig ekvation?* *Educare - Vetenskapliga skrifter:1*, s. 53-71.
- Sundqvist, P (2010). *Extramural engelska. En möjlig väg till studieframgång*. *Kapet - Tidsskriftsartikel*. 1:1, s. 94-109. Hämtad 25-03-18 från <http://kau.diva-portal.org/smash/get/diva2:398933/FULLTEXT01.pdf>
- Sundqvist, P & Sylvén, L, K (2011). *Fritidsspråk i femman: framtidens studenter formas. Språk för framtiden*. Rapport från ASLA:s höstsymposium, Falun, 12-13 November.